

DE «NYE RELIGIONER» I JAPAN

En fornyelse av de tradisjonelle religioner på legmannsbasis?

av

NOTTO NORMANN THELLE

Verdenskrigen, som endte med Japans kapitulasjon, var et forferdelig slag for det japanske folk. Den sosiale nød var stor. Japans byer lå i ruiner. Mange av dets sønner hadde funnet en grav i det fremmede. Ofrene hadde vært enorme, og så var alt forgjeves.

Til dette kom det religiøse nederlag. Uten hensyn til religion hadde regjeringen søkt å tvinge alle til å godta troen på Japan som et guddommeligt land, med en keiser som nedstammet direkte fra solgudinnen, og et folk som stammet fra gudene. Det ble gjort til en prøve på nasjonal holdning. Da så keiserens reskript kom og stemplet disse forestillinger som falske, virket det som et sjokk. Keiseren skulle ikke tilbes mer. Japans folk var ikke alle andre overlegent og heller ikke bestemt til å herske over all verden.

Dette betydde at den ultranasjonale shintoisme fullstendig hadde mistet ansikt.

Når det gjelder buddhismen, så appellerte den heller ikke lenger til folket. Den var blitt en «kirkegårdsreligion», som hadde forpaktet alt som hadde med død og begravelse å gjøre. Den hadde sitt tak på folket ifølge tradisjon og vane, men var lite aktuell og levende. Bortsett fra et akademisk studium av buddhismens filosofi, var den uvirksom og passiv og kunne ikke tilfredsstille tidens behov. At buddhismen, som alle Østens religioner, søker å fornye seg, er et annet spørsmål som vi her ikke kan gå inn på.

Det oppsto på denne måten et religiøst tomrom som måtte fylles. Mange ventet at kristendommen skulle fylle tomrommet, og at store masser skulle bli kristne. Men det ble ikke slik.

Riktignok hadde kristendommen fremgang, men den ble sett på som fremmed, utenlandsk, og den hadde sitt religiøse anstøt. Derfor gikk de store masser andre veier. Hvor de ikke oppga håpet og endte i nihilismen, ble de «nye religioner» massenes tilflukt.

De nye religioner er et merkelig fenomen. De nådde etter krigen opp i mange hundrede, men er nå av undervisningsministeriet anslått til å være 171 i tallet, med en tilslutning på omkring 19 millioner mennesker. Mange av dem er virkelig helt nye. De er sprunget frem som paddehatter, noen for å bli, andre for å forsvinne igjen. Noen av dem går tilbake til forrige århundre, men de måtte før krigen finne sin plass i systemet som shinto- eller buddhistiske sekter, og sorterte altså inn under en av disse religioner. Da imidlertid religionsfriheten ble erklært, trådte de frem som selvstendige enheter med hver sitt særpreg, og de gikk en ny utvikling imøte.

De nye religioner har buddhistisk eller shintoistisk grunnpreg, men er synkretistiske bevegelser som absorberer og imiterer etter behov, f. eks. kristne elementer. Bibelske sitater forekommer overalt. De er tatt ut av sin kristne sammenheng og satt inn i en buddhistisk eller shintoistisk ramme.

De presenterer seg som legmannsbevegelser. Det er også verd å legge merke til at 80 % av tilhengerne kommer fra bonde- og arbeiderklassen. Først i de siste år er de begynt å appellere til middelklassen og de intellektuelle.

I sin ytre form og praksis går de nye veier. De skaper sin egen gudstjenesteform, sine egne riter. De driver en veldig propaganda og omtolker det gamle på sin egen måte.

Noe som også preger de nye religioner er at de alle har sine store hovedsentrer. «Dette er vår vatikanstat», som en av lederne sa. Disse sentrer imponerer ved sine dimensjoner, sin arkitektur, sin velstand og renhet. Men mest kanskje med det myldrende liv av mennesker som søker til dem.

Det vil kanskje her være av interesse å se litt nærmere på noen av disse sentrer, som vi besøkte for noen måneder siden. Vi tar Tenrikyo, Rissho Koseikai og Ittoen.

Tenrikyo er en av de største og mest innflytelsesrike. Lederen oppga et medlemstall på mellom 2 og 3 millioner. Hovedsentret ligger i nærheten av Nara og rår over en by på 50 000 mennesker.

Gjennom en port som minner om en shinto-torii, men likevel er noe annet, kommer vi inn i hovedkvarteret. Det er betegnende. Tenrikyos grunnlag er shintoismen, og likevel er den noe annet.

Vi har for oss et imponerende kompleks av bygninger. I midten ligger de veldige tempelhaller i vakker japansk arkitektur. Her finner vi skoler fra barnehage til college og universitet, museum, et bibliotek med ca. 700 000 bind, sportsplass og svømmehall, trykkeri og forlag, barnehjem, hospital og dormitorier, hvor lederen fortalte man kan skaffe plass til omkring 150 000 nattegjester på de store festdage.

Tenrikyo hører til de nye religioner som oppstod i forrige århundrede. Stifteren var bondekona Miki Nakayama. Hun mottok åpenbaringer, og på en bestemt dag «gjorde Gud henne til sitt levende tempel,» hvor igjennom Gud taler. Fra da av, heter det, var hun opptatt med å redde menneskene. Hun måtte gjennomgå forfølgelse og motgang. Hun ble sett på som sinnsyk og eksentrisk. Men etter hvert vant hun tilhengere. Hun døde i 1887, men «hennes sjel lever i den opprinnelige bolig, hvorfra hun vokter og beskytter sine barn». En av tempelhallene er denne hennes bolig. Her serverer man ennå tre måltider for henne hver dag, og som underholdning er det satt opp TV for henne. Kl. 9 lukkes denne tempelhallen, for da skal hun ha hvile og ro.

Den nåværende patriark, som han kaller seg, Shozen Nakayama, er stifterinnens sønnesønn. Til hans residens kommer mange betydelige tilreisende for å se dette merkelige sted. Hans mottagelseshall er imponerende. Det store rommet er teppebelagt fra vegg til vegg. Patriarken har reist meget i Amerika og Europa og deltar i de forskjellige religionskongresser. Han er vennlig og gjestfri. Han disponerer hvert år store summer. Tilhengerne er oppdradd til å ofre både penger og tid til fri-

villig arbeide. Alt er velholdt vakkert og rent, så det skinner. Hundrer av tilhengere pusser og boner hvert gulv, hver trapp daglig.

Sammen med en av sine «teologer» svarer han gjerne på spørsmål om Tenrikyos lære og praksis. Det hele er enkelt og lett å følge. Det forlanges lite av «de troende».

«Hva går Tenrikyo ut på?», spør vi. Patriarken svarer øyeblikkelig: «Jo, det går ut på å skape et liv i glede.» Gud har skapt menneskene for å ta del i deres livsglede til gjensidig fornøyelse både for Gud og mennesker. Som navn for Gud bruker han «oya» (som betyr far og mor, foreldre). Og han forklarer det nærmere. Profetinnen, som alltid taler i jeg-form og gir uttrykk for Guds direkte tale, har brukt tre forskjellige navn for guddommen. I første del av sine skrifter taler hun om «Kami», som er det alminnelige navn for guder (det skal være ca. 8 millioner av dem). Senere gikk hun over til å bruke «Tsuki-Hi», som betyr «måne-sol», og tilsist bruker hun «Oya», som betyr far og mor, foreldre. I sine engelske skrifter taler de alltid om «God the parent». Denne utvikling sees på som noe meget betydningsfullt. Kami, sier patriarken, bringer tanken hen på noe fryktinngytende, på straff for overtredelse, noe fremmed. Tsuki-Hi (måne-sol) lyser og varmer. Vi kjenner oss mer fortrolig med dem. Men nærmest oss står Oya (far og mor).

Det er bemerkelsesverdig at de ikke taler om Gud som far, men som far og mor. Kan det kanskje komme av at farsbegrepet har fått en bestemt valør som man vil unngå? En buddhist reagerte f. eks. sterkt overfor talen om «Gud som vår himmelske far». Bruk ikke ordet far om Gud, for far er en despot, sa han.

Gjennom profetinnen har Gud talt direkte til menneskene. De andre religioner, hevdes det, er brukt som et mellomstadium etter det trin menneskene til enhver tid var kommet til. Nå endelig har Gud gitt sin siste og endelige åpenbaring gjennom Miki Nakayamas tale. Hun er også det store eksempel, modellen for menneskene. Og som «Guds levende tempel» er hennes liv kilden til inspirasjon og grunnlaget for troen.

Mennesket, som ikke har fått den rette kunnskap om sann-

heten om skapelsen og målet med livet, må gå vill. Men hvordan skal man nå målet, livsgleden?

Som veien til dette vises til tjenesten i templet, templet som er verdens midtpunkt. Fra patriarkens residens fører en nesten 500 meter lang gang frem til det veldige hovedtempel, som kan romme flere tusen mennesker. Alteret er midt i tempelhallen. Og selve sentret består av et firkantet stykke jord, og på denne er reist en søyle. Over er en tilsvarende firkant med åpen himmel. Dette, forteller de med stor vekt, er verdens viktigste punkt, for fra dette punkt utgikk menneskets skapelse. Derfor gjelder det at alle tilhengere søker tilbake til dette sted for å ta del i tilbedelsen. Tempeltjenesten foregår hver morgen og aften. En dag hver måned holdes en stor fest, og tre ganger i året enda større fester, da folk kommer fra fjern og nær. Det kan da samles omkring 200 000 mennesker i løpet av to dager.

Tjenesten består i hellig dans. De utvalgte ledere bærer masker og opptrer til musikk. Når denne tjeneste utføres i oppriktighet og glad harmoni, har Oya lovet sin beskyttelse. Underbare krefter er i virksomhet. De oppriktige får, som en guddomsgave, evnen til å helbrede sykdom, og kvinner får løfte om å føde sine barn uten smerte. Alle oppfordres til å delta. Det vil gi fred.

Det er et eiendommelig syn å se hele forsamlingen med en rytmisk bevegelse «vifte støvet av sine sinn». Patriarken gjorde med synlig glede oppmerksom på at i Tenrikyo taler man aldri om synd, men om støv. — Det onde eksisterer egentlig ikke. Som møbler blir dekket av støv og må støves, slik også med våre sinn, våre hjerter. Derfor gjelder det å skaffe støvet bort. En del av tempeltjenesten består da i at man med en feie-bevegelse renser seg for støv på sinnet.

Hovedtemplet er åpent natt og dag. Ved hvert av alterets fire hjørner sitter det alltid en av rådgiverne, ferdig til å ta imot dem som har spørsmål eller vanskeligheter. De sitter i meditasjonsstilling, helt ubevegelige inntil de blir tiltalt. Det er alltid mulighet for å få råd og hjelp.

En annen ting som er knyttet til en tenri-tilhengers plikt, og som skaper glede, er å delta i frivillig arbeide. Tusener deltar i de store byggearbeider ved hovedsentret. Hundrer boner og støver to ganger om dagen alle haller og ganger. Visse dager av året foretar de gratis feiing av gater og parker.

Ved disse anstrengelser er de alle med på å bringe paradís på jorden. Deres mål er at jorden skal bli et paradís.

Patriarken forklarte det slik: Legemet er ikke vårt eget. Det må gis tilbake til guddommen, men sjelen er vår egen. Når vi dør, gir vi kroppen tilbake, men sjelen finner et nytt legeme, som svarer til dens tilstand, og fødes igjen på jorden som menneske. Gjennom denne reinkarnasjon foregår en stadig utvikling oppover som til sist vil bringe paradiset på jorden.

Det holdes særlige kurser. Ved å komme ni ganger til et slikt kursur blir man som barnet, der fødes etter ni måneder i mors liv, født inn i gledens liv. Etter et slikt kursur overrekker patriarken deltagerne den guddommelige helbredelsesgave, og de blir Guds arbeidere.

Det holdes også kurser som varer i tre måneder for utdanning av misjonærer. De studerer halve dagen og resten av dagen utfører de alle slags frivillig arbeide.

Tenri-tilhengerne bærer ofte en særskilt drakt, som er kjennelig på de store tegnene på ryggen og på jakkeoppslagene.

Man undres over at en så overfladisk religion kan tiltrekke så mange mennesker. Det er livsgleden det gjelder. Det er som man hører et ekko av shintoismens lære om uhemmet livsutfoldelse.

Rissho-Koseikai har sitt hovedkvarter i Tokyo. Den har buddhistisk grunnpreg og ble startet i 1938 av Nikkyo Niwano, som fremdeles er president, og kvinnen Myoko Naganuma, som var visepresident til sin død. De legger sterk vekt på at det er en legmannsreligion. Den teller i dag mellom 2 og 3 millioner tilhengere, har 144 avdelinger i Japan og noen på Hawaii.

Koseikai har ikke Tenrikyos patina, men en kan ikke annet

enn å undres og imponeres når en ser hva det har vært mulig å bygge opp på forholdsvis få år.

De holder nettopp på å fullføre sin veldige «katedral», som skal romme omkring 30 000 mennesker, den største bygning av sitt slag i Østen. Og omkring denne bygning ligger det spredt mellom andre hus tempelhaller, instruksjonsbygninger, skoler, et sykehus, gamlehjem, barnehage, ja til og med en egen bryllupshall.

Det som likevel gjør det aller største inntrykk, er menneskene, disse masser av mennesker som stadig strømmer inn, og som foran tempelhallen bøyer seg dypt mens de gnir sine perlekjeder (rosenkrans) slik at perlene gir en gnitrende lyd, for så å forsvinne inn i en eller annen bygning.

Det første vi så ved ankomsten var flere hundre mennesker, som var oppstillet foran hovedinngangen. De var samlet i grupper, og nye grupper kom. Det er typisk for japanerne at de drar avsted i grupper, gjerne med en leder med en vimpel i spissen. 10 000 mennesker kommer hver dag til dette sted for å få instruksjon og delta i tilbedelsen.

Å komme inn i en av instruksjonsbygningene virket helt gripende. Det var en bygning i tre etasjer med en stor hall i hver etasje. Ut over det store gulvet i første etasje tellet jeg mellom 30 og 40 grupper, som satt omkring hver sin leder. Det var en merkelig intensitet over ansiktene. De lyttet til rådgiveren som underviste dem, de fikk komme frem med sine vansker og feilgrep, og de fikk avlegge sine vitnesbyrd og lytte til andres. Slik var det i alle tre etasjer. Og da tiden var omme, lød trommer og gongonger, og hele forsamlingen i alle tre etasjer var på en gang med et slag vendt mot alteret. Og så lød den hellige formel i kor: «Jeg henflyr til deg, du mysteriøse lovs lotus sutra.» Ved stadig å gjenta disse «sterke» ordene mener de å oppnå forening med «den evige buddha». Dette har de fra Nichiren buddhismen, som har gjort Sakya til en evig buddha, som skal frelse verden. Den hellige formel finnes med store tegn som midtpunkt på alteret. Lotus-sutraen er deres hovedskrift.

En av lederne fremholdt at målet for den enkelte er å nå frem til buddhaverdigheten ved å praktisere bodhisattvaenes vei. Om de gjør det med iver, vil de ikke bare frelse seg selv, men de vil bringe de avdøde forfedre lykke og hjelpe dem frem til nirvana. Fred og lykke vil da også komme over familie, samfunn, land, ja hele verden.

Koseikai representerer en forenklet buddhisme som passer for legfolket, men samtidig gir den inntrykk av noe nytt.

Noe avgjort nytt er de ovennevnte gruppesamvær. Japanerne virker ofte reserverte og tilbakeholdne. De er redd for å utlevere seg. De er oppdradd til alltid å skulle vise et smilende ansikt og aldri gi uttrykk for sine innerste følelser i andres nærvær. Gjennom gruppesamværene får de utløsning for noe av det innestengte. Her får de råd, her kan de snakke ut uten å være redd for å forgå seg mot de faste regler for takt og tone. Det hele får et mer personlig preg.

Det andre vi legger merke til er den store vekt som legges på propagandaen. Hver enkelt tilhenger får i oppdrag å anbefale den nye veien for andre. Ikke bare lederne og rådgiverne, men alle medlemmene skal gi seg hen i Koseikais misjonsarbeide. På den måten fremmer de sin egen utvikling. Ved hovedsentret er der en egen avdeling som sender ut ledere. De skal hjelpe til med propagandaen ved lokalavdelingene utover landet.

Propaganda-metodene er helt moderne: Populær preken, forståelig for alle, pamfletter og tidsskrifter, lysbilder, musikk og korsang, sosialt arbeide etc. etc.

En veldig tiltrekning øver de store offentlige fester med maleriske opptog. Særlig er oktoberfesten til Nichirens ære kjent og populær. Det byr på et fantastisk skue når prosessjonene bølger gjennom gatene. Under stadig gjentakelse av den hellige formel slår de på trommer og gongonger, og blåser i bambusfløyter, mens de samtidig danser og hever og senker tusener av lykter. Det er et ubeskrivelig syn, noe av det mest strålende man kan se i Japan av den slags. Det øver en veldig dragning på folket.

Ittoen har sitt hovedkvarter utenfor Kyoto. Navnet betyr «Haven for det ene, universelle lys.» Her finner vi et lite dalføre med en koloni på omkring 350 mennesker, som lever felleslivet og deler alt med hverandre. *Ittoen* har dessuten ti tusener av medlemmer utover landet og over en sterk innflytelse.

I *Ittoen* har man følelsen av å møte virkelig idealitet, fromhet og en dyp religiøsitet. Det er den av de nye synkretistiske bevegelsene som er sterkest farvet av kristendommen.

Stifteren og lederen er den kjente Tenko Nishida. Han er nå over 90 år og nyter stor respekt utover Japan for sin fromhet og selvpoppofrelse. Den store fare er at han etter sin død skal bli opphøyet til gud (*kami*) og gjenstand for tilbedelse. Grensene mellom gud og mennesker utviskes lett i Japan. Det er intet tydelig skille, og førerne for de nye religioner betraktes ofte som «vandrende guder».

Tenko-san gjennomlevet i unge år en krise og ble grepet av fattigdomsidealet. Han så med sorg på den stadige strid og ufred som hersket mellom menneskene. Der var konflikter og kamp i hjem og samfunn og nasjonene imellom. I sin nød søkte han tilflukt i et tempel. Han ville finne ut om ikke døden ville være bedre enn å fortsette et liv i bedrag, kamp og stridigheter. Han gjennomlevet krisen og kom til den overbevisning at det måtte være mulig å virkeliggjøre et fellesskap hvor det hersket fred, harmoni og samarbeide. Men for å komme frem til dette var det nødvendig å fornekte seg selv, leve et liv i uegennytte og helt og fullt stole på forsynet, som han foreløpig kalte «Lyset».

Følgen var at han ga bort det han eide og begynte å vandre om på Japans veier for å søke å hjelpe menneskene med all slags arbeide og tjenester uten å ta betaling. Han ble sett på som eksentrisk og sinnssyk, men gjennom sin selvhengivende tjeneste skaptes tillit, og idag har han ti tusener av tilhengere.

Kolonien, som han grunnet, ble satt i gang for å være et demonstrasjons- og utdannessenter. Innbyggerne lever her som i en alminnelig landsby. De utfører alt nødvendig arbeide

og drar også ut til andre deler av landet, hvor det er behov for deres tjeneste. Alt gjøres uten tanke på vederlag.

Ittoen er blitt en modell-landsby, hvor alle får det arbeide som passer for den enkelte. Der er gårdsbruk, byggeavdeling, trykkeri og forlag, hjemmeindustri, skoler, felles kjøkken og spisesal. Der er tempel og auditorium. En del av medlemmene har dannet en skuespillertrupp som reiser rundt for å demonstrere Ittoens ideer.

Ingen får lønn, men innkomstene, hvis det er noen, går i en felles kasse, som brukes til alles beste. Mat, bolig, klær og undervisning er gratis.

Hele livet er preget av den dype overbevisning at hvis vi tjener Gud og mennesker i ydmykhet, så får vi det som tilkommer oss uten å spørre etter det.

Ittoen vil ikke tilhøre noen bestemt religion. Tenko-san fremholder at man skal respektere og ære hovedpunktene i alle religioner og tilbe Gud ved å gripe sannheten i alle troesbekjennelser. Han er påvirket av shinto, buddhisme, konfusianisme og kristendom.

Dagen begynner ved soloppgang med en enkel morgentilbedelse, og den slutter med en aftenmesse. En kirkeklokke ringer om morgenen og en buddhistisk tempelklokke om aftenen. Fader Vår og bergprekenen brukes ved siden av buddhistiske skriftutdrag.

Det står fritt om man vil møte opp til messene. I det hele hersker det en absolutt religiøs frihet på stedet.

Betegnende er det at hele kolonien en dag i uken går ut i byene omkring for å gjøre en ydmykende tjeneste. De har kost og bømte med seg, banker på i hjemmene og tilbyr å gjøre toalettene rene.

Det kristne innslaget er tydelig hos Tenko Nishida. Han forteller selv at han fikk sin første interesse for religion da han i sin ungdom hørte ordene: Gi bort det du eier! Ta korset opp og følg meg. Han skaffet seg tidlig et nytestamente, og en bok om Francis av Assisi påvirket ham sterkt. Noen av Tenko-sans ordtak viser tydelig tendensen i hans liv:

«I det intet å eie ligger en uuttømmelig rikdom.»

«Sann omvendelse består i å høre opp med å ha sitt senter i seg selv.»

«Der er mer ekte bønn i ens selvoppofrende arbeide enn i å kaste seg på sitt ansikt foran et alter.»

«Selvisk handling er helvede. Kjærlig tjeneste er himlen.»

«Døden løser alle problemer. Hvis du har noe problem, så er det sikkert fordi du ikke er helt død.»

«Be oppriktig om tilgivelse og si: 'Jeg har gjort urett'. Selv djevelen kan da ikke friste deg.»

«Å bli kjent er ikke noe ondt. Men begjæret etter å bli kjent er ondt.»

Som allerede nevnt må de nye religioner sees på bakgrunn av tidens dype frykt og angst. Der er hos folkene en brennende lengsel etter fred, etter en trygg og rettferdig verden, etter hjelp til å leve gjennom dagens vansker og gjenvordigheter. De nye religioner er opptatt med det som plager menneskene og søker å komme dette tidens behov imøte. Det skjer på forskjellige måter, men vi skal til slutt summere opp noen av de egenskaper som virker særlig dragende på folket.

Først nevner vi de store *imponerende sentrer*. De gir inntrykk av anseelse, makt og styrke. Den som er med, er med på noe stort. Særlig en av de nye har politisk makt. Det er Soka Gakkai, som vokser med ca. 100 000 nye tilhengere hver måned. Den har sitt eget politiske parti og er blitt en faktor de styrende må regne med.

For det annet nevner vi at nesten alle har *en leder*, en slags Messias, som gir inntrykk av å være i besittelse av sterke himmelige krefter, noe som har med «kami» å gjøre. Noen ser derfor på dem som «vandrende guder». Alt som gir følelsen av å kunne komme i forbindelse med det guddommelige, trekker. Her hjelper også det ekstatiske moment, som preger flere av de nye religioner. Dansereligionen o. a. driver f. eks. tilhengerne ut i en ekstatiske dans.

For det tredje må nevnes at de alle er *lykkereligioner*. De

lover fest og glede, — en glede som ofte virker noe anstrengt, — frihet fra sykdom og ulykke, økonomisk fremgang og høyere levestandard, livsglede i det hele og til sist et paradisi på jorden. Det hele har et sterkt egosentrisk preg.

Videre nevner vi *fellesskapet*. Gruppesamværene og uformelle sammenkomster omkring en kopp te utfyller et veldig behov.

Dertil kommer at *det fordres lite* av tilhengerne, — bortsett fra en kontingent, frivillig arbeide og besøk i de store sentrer. Læren er grunn og moralen er lett og overfladisk. Det finnes ingen 10 bud.

Mange av tilhengerne besøker fremdeles sine gamle buddhist- og shinto-templer, særlig ved de store høytider og fester. Det hele har som nevnt et synkretistisk preg. Likevel ser de tradisjonelle religioner på disse nye som en trussel. En ledende zenbuddhist uttalte i 1957 følgende: «Buddhismen er nå utsatt for en så stor fare, som den aldri har vært utsatt for siden sin begynnelse. Denne fare kommer fra de nye religioner og deres forbausende virkningsfulle propagandametoder. Å overleve denne fare vil kreve all vår nidkjærhet og alle våre økonomiske hjelpekilder.»

Misjonæren, pastor Harry Thomsen, har sagt at de nye religioner har på en eller annen måte tatt i bruk de fleste kristne læresetninger, unntatt disse to: korset og oppstandelsen. Hvordan vil så dette komme til å virke i det lange løp? Noen mener at det vil virke som en injeksjon, som vil gjøre menneskene immune for virkelig kristendom. Andre mener derimot at det vil virke som en surdeig, og at det vil resultere i at en dag vil denne surdeig ha gjennomsyret hele deigen. Kanskje er den endelige løsning at det hos enkelte vil virke slik at de blir uimottagelige, mens det hos andre vil virke som en surdeig, og til sist føre dem frem til levende kristentro. Her har den Kristne Kirke og dens misjon et stort ansvar.

L I T T E R A T U R

Utgitt av Headquarters of Tenrikyo Church:

Tenrikyo: A Religion in Japan.

Guide to Tenrikyo.

Nakayama, S.: On the Idea of God in the Tenrikyo Doctrine.

Nakayama, S.: The Missionary Spirit of the Foundress.

Nakayama, S.: On the Doctrine of Tenrikyo.

Nakayama, S.: The Manifestation of God the Parent and the True Salvation.

Utgitt av Publishing Department of Rissho Koseikai:

A Guide to Rissho Koseikai.

The Introduction of Rissho Koseikai.

Utgitt av Ittoen Publishing House:

What is Ittoen?

Nishida, Tenko: One Fact of Life.

Nishida, Tenko: Selflessness.

Utgitt av Den Nordiske Kristne Buddhistmisjon:

Vi og de andre religioner, bl. a. artikkel av Harry Thomsen om
«Japans nye religioner».